

Podplukovník Ing. František Valach, CSc.

## STŘETNÝ BOJ, SRAŽENÍ V OBRANNÉ OPERACI

Perspektivní vojenskopolitický vývoj, ovlivněný ve vojenské oblasti pravděpodobnou dostatečností sil a prostředků, na dosažených stejných (nižších úrovních) počtech zbraní a bojové techniky vojsk, bude zřejmě rozhodující příčinou možných změn základních otázek přípravy a vedení ozbrojeného zápasu.

Jde o nové podmínky, které se vytvářejí a také promítnou v účinnějším vedení obranných operací k odrazení agrese nepřítele. Charakterizovány budou nevelkou převahou sil a prostředků nepřítele nebo i jejich vzájemnou vyvážeností.

Myslím, že vyrovnaným poměrem sil a vytvořenou stejnou možností stran bude i v obraně docházet k střetným bojům, sražením, při oboustranném aktivním plnění úkolů. Příští možná válka v důsledku toho může být v určitých obdobích vedení ozbrojeného zápasu i vyrovnaným střetnutím stran, právě s využitím střetného boje, sražení. Z toho vyplývá jeho uplatnění při zahájení, jakož i v průběhu vedení obranné operace k odrazení agrese nepřítele v rozsahu, který v dalším vyvozují.

Z vyhodnocení začátku příští možné války je zřejmé, že dnešní podmínky nepřipouštějí její zahájení s naprostým překvapením. Soudím, že při současných možnostech zbraní a bojové techniky je absolutně **nereálné vyvádět vlastní vojska ze stálých posádek do operační sestavy v době, kdy již nepřítel uskutečňuje na vybraných směrech útočný zámysl.** Vykonat tak střetné sražení operačního rozsahu v prostoru složitého příhraničního terénu hlavního pásma obrany by bylo výraznou nevýhodou.

Taktéž v průběhu frontové (armádní) obranné operace vedou vojska rozhodnou aktivní bojovou činnost zpravidla až s vytvořením výhodných podmínek (nepřítel nemá k použití operační zálohy, celkový operační poměr sil je přibližně vyrovnan, jeho postup je v celém pásmu zpomalován a v některých úsecích fronty zcela zastaven). Z toho je možné vyvodit závěr, že **pro obrannou operaci jsou nyní příznačným rysem podmínky, jež umožňují vedení především střetného boje.** V menším rozsahu se patrně uplatní střetné sražení.

**Střetné sražení** operačního významu můžeme pravděpodobně předpokládat při ničení velkých uskupení nepřítele, kterým se podařilo prolomit zaujatou obranu a proniknout do hloubky. V dané situaci (jak potvrzují i výsledky některých praktických zaměstnání operační přípravy polního velení Západního vojenského okruhu) jde o nevyhnutelný důsledek způsobu ničení nepřítele, formu použití vojsk v obranné operaci.

Z celkových poznatků přípravy a vedení obranné operace je střetný boj, sražení v obraně **pravděpodobný:**

- v počátečním období války, za předpokladu zahájení agrese nepřítele i možného překvapení,
- při ničení aeromobilních vojsk a vzdušných výsadek nepřítele v hloubce obrany,
- při aktivní bojové činnosti v průběhu vedení obranné operace (protizteči, protiúderu).

I když zahájení agrese nepřítele s překvapením lze označit za méně pravděpodobnou variantu, domnívám se, že **střetný boj, sražení v přihraničním prostoru nelze úplně vyloučit**. Je za určitých podmínek a vývoje situace na bojišti (válčišti) rozhodující formou použití vojsk. Přesvědčivě a prokazatelně to dokazuje počátek hlavní části frontového velitelsko-stábního cvičení Vltava-89, kde v tomto smyslu byla poučně vytvořena a vhodným způsobem rozehrávána značně složitá situace.

S přihlédnutím k těmto poznatkům a novým praktickým zkušenostem jsou směry dalšího vývoje vojenského umění v tomto ohledu zcela zřejmé: jedním z nových aspektů úspěšného ničení nepřítele bude v obraně střetný boj, sražení. Tento druh útoku současně zvyšuje význam manévru vojsky a prostředky v počátečním období války, zejména druhými sledy a zálohami.

Při zahájení agrese s překvapením je od samého začátku války iniciativa v rukou nepřítele. Ve střetném boji, sražení, kdy každá strana ničí druhou aktivní činností, je snahou vlastních vojsk zabezpečit existenční podmínky, nejnnutnější předpoklady k zmaření, zastavení úderů nepřítele na zemi i ze vzduchu. To vyžaduje neztrácet čas. Využít jej k nezbytnému přeskupení sil a prostředků, předání vševojskových svazků, zejména mezi uskupeními svazů spojeneckých vojsk a vydat jim příslušné úkoly. Zaujmout výhodnější postavení vůči nepříтели a učinit další potřebná opatření, na nichž závisí uplatnění nejvýhodnějších forem manévru, zvláště palbou (úderu) v rámci již dříve uskutečněného prvního hromadného palebného úderu z hlediska celkového zámyslu obranné operace.

Současné zásady operačního umění považuje střetný boj, sražení jako jeden z nejtěžších druhů útočné činnosti. Za Velké vlastenecké války zpravidla vždy šlo o úspěšné uplatnění ve frontové (armádní) útočné operaci. Dnešní nové teoretické poznatky naznačují jejich širší využití i v obranné operaci. Domnívám se, že jde o zaměření úsilí k získání iniciativy po celou dobu počátečního období války. Bude mít tedy značný operačně taktický rozmach v prostoru a čase.

**Faktor času má prvořadý význam.** Je proto nutné ihned přijmout potřebná opatření k organizaci střetného boje, sražení. Včasné rozhodnutí a proniknutí bojových úkolů k podřízeným svazkům, útvarům a jednotkám je předpokladem úspěšného splnění úkolu. Uskutečňovaná činnost je zpravidla zaměřována na včasné vytvoření uskupení sil a prostředků v souladu se zámyslem střetného boje, sražení. Vyžadují vhodně uspořádat bojovou (operační) sestavu, která by zabezpečovala předpokládanou bojovou činnost vojsk.

Organizované rozvinutí sil a prostředků ke střetnému boji, sražení nebude v důsledku nepřítelova terénu v přihraničním pásmu ČSSR vždy možné. Příčinou mohou být i prudké a časté změny situace, charakteristické právě pro soudobou obranu. Okamžitě má vysokou dynamiku k udržení stanovených obranných pásem. Obě strany přitom vedou úpornou bojovou činnost, projevují rozhodnost, vytrvalost. Vojska v obraně uplatňují ve střetném boji, sražení manévry k zastavení útoku nepřítele a k zasazení volných sil do protiztečí, protiúderů. Agresor zasazuje druhé sledy, vzdušné výsadky, aeromobilní součásti k narůstání úsilí do hloubky, k narušení odolnosti obrany.

Použití vzdušných operačních výsadků a aeromobilních součástí nepřítele v hloubce vlastní sestavy je novým pohledem na vedení obrany. **V rámci střetného boje, sražení s nimi se použijí volné zálohy nebo část vojsk druhých sledů, dělostřelectvo, vojskové a stíhací bombardovací letectvo rozmístěné v bezprostřední blízkosti prostoru vysazení a další.** Platnou zásadou zůstává, že zpravidla budou ničeny vojsky druhého sledu při současném provádění manévru.

Způsob ničení vzdušných výsadků a aeromobilních svazků a útvarů v hloubce vlastní sestavy a formy činnosti vojsk, je třeba vyvodit z platných zásad jejich použití a úkolů, které plní.

Hlavním úkolem operačního vzdušného výsadku je ovládnout a do příchodu hlavních sil udržet důležité prostory a objekty v hloubce, přehradit odchodové a přístupové cesty a tím narušit celistvost a úsilí vojsk v obraně, ztížit nebo zabránit manévru druhých sledů a záloh, vést vstřícné úderu, narušovat systém velení apod. Proto jsou zasazovány na směr hlavního úderu nepřítele, k plnění rozhodujících úkolů. Jsou schopny vést poměrně dlouhou dobu (4 až 6 dnů) samostatnou aktivní činnost v týlu.

Stále významnější aeromobilní součásti mohou na rozdíl od operačních vzdušných výsadků plnit i úkoly omezeného významu, též v menší hloubce od čáry dotyku. Jejich bojová činnost spočívá ve vedení úderu na objekty ze země i vzduchu a v případném dalším manévru do nového prostoru.

Význam a uplatnění vzdušných výsadků a aeromobilních vojsk potvrzují nutnost jejich okamžitého zničení v nejzranitelnější chvíli. Takovou vhodnou dobou je rozvinování (vysazování), kdy nezačaly organizované plánované činnosti. Zejména je třeba ničit úderné sledy. To vyžaduje uplatnit překvapení, rozhodnost, rychlost, včasnost – základy soudobého manévru vojsky a palbou (úderu). Především je nutné použít **základní druhy manévru**, ale i jeho další formy, jako např.:

- zasazení části sil a prostředků na poutacím směru, vedení úderu hlavních sil do boku (boků) uskupení výsadku, aeromobilních vojsk nepřítele,
- roztínající čelní úder uskutečněný s cílem rozdělení uskupení operačního vzdušného výsadku (aeromobilní součásti) a jeho zničení po částech,
- spojení vstřicných směrů útoku (části sil) s hlavními údery do boku a týlu výsadku, aeromobilního uskupení.

Tyto formy manévru mají širší uplatnění v průběhu celé obranné operace. Je proto logické, že praktická zaměstnání operační přípravy věnují pozornost neaktuálnější problematice, v rámci které se střetný boj, sražení, bude patrně nejčastěji skutečně provádět. Jde o **přechod vojsk k aktivní činnosti**, jak přirozený důsledek konkrétní situace, která se vyvíjí s napětím každé ze stran získat v krátké době rozhodující převahu a iniciativu.

Výhodou nepřítele v tomto okamžiku stále zůstávají dříve rozvinuté první sledy, síly a prostředky přisunuté z hloubky, zasazené k narůstání úsilí. Příznivou situaci vytváří i iniciativa, kterou má agresor od samého počátku ve volbě směru (směrů) hlavního (hlavních) úderu.

**Kladnou stránkou vlastních vojsk** je, že ke střetnému boji, sražení v tomto nejdynamičtější období obrany zpravidla již dojde na přístupech k čáře (prostoru) předpokládané činnosti. Jsou to nové možnosti úderů raketového vojska, letectva, dělostřelectva velkého dosahu, aktivní činnosti vzdušných výsadků, operačních manévrovacích skupin, které znamenají novou kvalitu. V době, kdy se již značně oslabí úderná síla nepřítele, situace vyžaduje rychlé přiblížení stran, zvláště vlastních vojsk a jejich zasazení z chodu. Rychlost je zde zdůvodněna menší zranitelností a nutnou podmínkou překvapujícího počátečního mohutného úderu, protiúderu.

Možnosti přiblížení stran k prostoru střetného boje, sražení v obranné operaci určíme součtem tempa útoku nepřítele a střední pochodovou rychlostí zasazovaného uskupení. Vyšším tempem útoku nepřítele a také pochodu vlastních druhých sledů (záloh) dosahujeme vyšších temp přiblížení. Praktické využití při práci v poli – viz příklad, ke kterému využijeme dvou vzorců:

$$t = \frac{1}{v_1 + v_2}$$

$$p = t \cdot v_1,$$

kde:  $t$  – doba střetnutí (h),

$1$  – vzdálenost mezi čelami vlastních vojsk (prostorem rozmístění v druhém sledu) a současně útočícím nepřítelem (v km),

$v_1$  – střední pochodová rychlost uskupení do prostoru sražení  $\text{km} \cdot \text{h}^{-1}$ ,

$v_2$  – střední tempo útoku nepřítele  $\text{km} \cdot \text{h}^{-1}$ ,

$p$  – čára, prostor pravděpodobného střetného boje, sražení.

K lepší názornosti dosadím do vzorců skutečné hodnoty, které odpovídají možné situaci: – při odražení agrese nepřítele je v tomto okamžiku jeho tempo útoku  $3 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$ ,

- k zasazení s předvídaním střetného boje, sražení přesunujeme vlastní vojska z druhého sledu průměrnou rychlostí  $25 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$ ,
- vzdálenost mezi vytvářejícím se protiúderným uskupením a čelem útočícího nepřítele je přibližně 80 km, pak:

$$\begin{aligned} l &= 80 \text{ km}, \\ v_1 &= 25 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}, \\ v_2 &= 3 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}, \end{aligned}$$

$$t = -\frac{80}{28} = 2,8, \text{ po převodu 2 hodiny 48 minut,}$$

$$p = 2,48 \cdot 25 = 62 \text{ km.}$$

Jde tedy o vzdálenost, ve které se dále může měnit situace vojsk na linii dotyku.

Z výsledků je patrné, že střetný boj, sražení se pravděpodobně uskuteční za 3 h na čáře (v prostoru) a ve vzdálenosti přibližně 60 až 70 km. Vyvozené údaje jsou základem k dosažení celkového řešení. Výpočty jsou důležité jako podklad k ujasnění úkolu a všestrannému hodnocení situace, tvorbě závěrů k přijetí zámyslu velitele.

K dílčímu výsledku přičteme dobu přijetí rozhodnutí, proniknutí úkolu, čas na přípravu k boji, vyvedení z dosaženého prostoru, zaujatého pásma obrany, upřesnění úkolu v terénu. Z celkového souhrnu vyjdou reálné předpoklady k vedení střetného boje, sražení v prostoru a čase.

Přesto, že tento příklad zahrnuje zjednodušení a omezení, dává veliteli orientační přehled. V předstihu umožní vyhodnotit terén předpokládaného prostoru střetného boje, sražení. S ohledem k němu zvolit optimální formy manévru, upřesnit prostory rozmístění předsunutých prostředků, stanovit reálné úkoly vojskům, přijímat opatření k palebnému (jadernému) ničení nepřítele apod.

Střetnému boji, sražení bezprostředně předchází překvapivé palebné (jaderné) údery a údery letectva na vojska a nejdůležitější objekty nepřítele. Jsou i **další opatření**, jež rozhodují o jeho výsledcích. Jde především o:

- nepřetržitý průzkum, včasné zjištění příprav nepřítele k vedení jaderných úderů, úderů (protiúderů) vojsky,
- zabezpečení, přehrazení boků (přikrytí) vzniklých mezer a dovedné rozmístění vojsk, záloh v hloubce,
- včasný manévra protitankových záloh v součinnosti s pohyblivými odřady zatarasovacími na ohrožené směry,
- organizaci opatření (protiopatření) proti úderům jaderných zbraní, vysoce přesných zbraní,
- pevné, trvalé velení a udržení nepřetržité součinnosti.

Dosažení rozhodujícího úspěchu ve střetném boji, sražení je výsledkem těchto opatření. Nejdůležitější však zůstávají neúčinnější údery hlavních sil a prostředků do boku a týlu nepřítele. Ve střetném boji, sražení v obraně jsou boky a tyl nepřítele zpravidla nejzranitelnějšími místy.

Úder ve střetném boji, sražení do nezabezpečovaného boku hlavního útočného uskupení nepřítele se současným zasazením operační manévrovací skupiny (na výhodném směru) a vzdušných výsadků je významným předpokladem zničení nepřítele manévrem vojsky a palbou všeho druhu.

Vzhledem k terénním podmínkám, někdy i nedostatku času a nepříznivému vývoji situace, nemusí se vždy realizovat úder (protiúder) do boku (boků) hlavního úderného uskupení nepřítele. V takovém případě se i ve střetném boji, sražení v obraně uskuteční **čelní roztinavý úder**. Hlavní síly nepřítele se nejprve rozdělí na několik menších částí a v dalším zničí. Využije se přitom i součinnosti s vojsky na čáře dotyku. Úder (protiúder) se zpravidla zasadí z chodu. **Palebná příprava zteče** může zahrnovat jeden až několik případů. V prvním